

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 23 ԵՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ Զորքաբեր 19 Փետրվարի

1886

Զորքաբեր 19 Փետրվարի ԵՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ № 23

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. հատուկ 5 կոպեկի բաժանորդ գրվում են թիֆլիսում միայն խմբագրատանը:

Խմբագրության հասցեն: Тифлисъ, Редакція «Нор-Даръ»
կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոհմ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունվում են ամեն երեքշաբթի: Յայտարարությունների բաժին 2 կ., ընկալների համար կրկնապատկի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹՐ

Թ Ի Փ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ

ՀԱՍՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է 1886 թԱՌԱԿԱՆԻՆ

Նոյն դեպքում և ծրագրով
(Երբ որ ց տարի)

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, հատուկ՝ 5 կոպ. Եւրոպայի և թիբեթյան բաժանորդները վճարում են 30 ժրանի: Ուսանողները վճարում են 10 ռուբլի: Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից: Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում միայն խմբագրատանը:

Խմբագրատանը գտնվում է պոստատան հակա Տրոյիցկի փողոցի վերայ: Ստեփան (Տրոյցկի) եկեղեցու հանդէպ տուն № 9: Օտար քաղաքներից գրվում են խմբագրության Тифлисъ, Редакція «Нор-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագիր — Հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԳԱՐ ՍՊԱՆԳԱՐՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդողը — Արդի քաղաքական դրուժնան առթիւ: Գրողի անունը — Նոր Տարի, թիվ 4 կց ու թիվ 1 և 2 — Երևան: Չանդիադուր: Գաղափարական, Լուսին: Խառն Լուսին: «Նոր-Դար»-ի հեղինակները: Յայտարարում թիվ 1 և 2:

Թիֆլիս, 18 փետրվարի 1886.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԹԻՒՆ

Բալկանյան գործերը դեռ կարգի չեն բերվել, դրուժնան առթիւ բարձրվում է: Արևելյան ինքնուրույն շահ ունեցող մանր պետությունները տեղական արագությունը գինվում են, Ռուսիայի նոյնպէս գինվում և ամրապնդվում է, Յունաստանում էլ տղամարդ չէ մնացել, որ գինված չը լինի: Մեծ պետություններից մասնաճեղք Աստորիան առանց արմուկի գինվում է, Հելլոսից դուրսի և Բուսիայի վերայ կառավարիչ է նշանակվում Երեք-Հերցոգ Եոհաննը, որը առելի լայնի է իւր պատերազմական հմտությունը:

Թիբեթյան քնած չէ, նա էլ գինվում է անդադրում. բոլոր ստացած հաւաստի տեղեկություններից լայնվում է, որ այժմ Թիբեթիս զինուորական, պատերազմական պատրաստությունները աւելի մեծ են և ամեն բան աւելի լաւ է կազմակերպվում: Բան վերջին արևելյան պատերազմին՝ 1877 — 78-ին:

Իրերի այս դրուժնան ժամանակ Սալիբերիի միևնույնությունն անկողմը պատերազմի երկիւղը աւելի մեծացրեց. լոյսները աւելի սերտ առան, աւելի պահանջող դարձան: Յոյները ուրախությունը չափ

չը կար, երբ իմացան որ Գլադստոնի ձեռքն է անցել անգլիական կառավարությունը: Իհարկէ Գլադստոնին Թիբեթի հակառակորդ և իրենց շահերի պաշտպան ճանաչելով լոյսները աւելի ուղեւորվել սկսան Թիբեթի դէմ պատերազմ մղելու և գուցէ Պոլսին էլ վերցնելու երեւակայական գաղափարներով:

Թէպէտեւ Գլադստոնի կառավարությունը լայնարարեց, որ արտաքին գործերում պէտք է հետևի նախկին կառավարության քաղաքականությանը, և այդ հետեւումն իր պէտք է որ ծառայի խաղաղության պահպանությանը և ստույգ լոյսների պատերազմական եռանդը Թիբեթի վերաբերությունը, բայց գործերը այնքան առաջ են գնացել և հանգամանքները այնպէս են դարձել, որ իւրաքանչիւր մեծ պետություն առանձին առած եթէ կամենար էլ անկեղծությունը խաղաղությունը պահպանել բան չը պիտի կարողանար շինել եթէ միևնույն միևնույն նրա հետ:

Եթէ բանը մնայ միմիայն լոյսների և թիբեթի խնդրը շատ շուտ կը լուծուի:

Որքան էլ որ լոյսներ գինվին, որքան էլ որ հայրենասիրական զգացումներով և իրենց հայրենիքը ընդարձակելու բռնուն ցանկությունը վառված լինին, այնուամենայնիւ նրանք չեն կարող Օսմանյան գործերի հարուածներին դիմանալ, կը ջարդուին չարաչար:

Բայց դրուժնան դժուարությունները նրանումն է, որ մեծ պետությունները Բերլինյան պայմանագրի համաձայն շարժվելով և ուրիշ տեսակետներ ի նկատի առնելով պէտք է ճանաչեն և պաշտպանեն Սուլ-

թանի իրաւունքները, միւս կողմից մեծ պետությունները չեն կարող միանալ և այժմ Յունաստանը գինվածի տեսիլ, իսկ եթէ Յունաստանը պատերազմ սկսելով Թիբեթի դէմ ջարդուի, նոյնպէս չեն կարող թողնել դրանք, որ Յունաստանը ընկնի:

Ուրեմն քննող պէտք է խաղաղությունը ապահոված լինի, եթէ նոյն այդ Յունաստանը այնպէս գինվել է, երկրորդ այնպիսի մեծ ծախքերի մէջ է ընկել, ժողովուրդը իւր պահանջները մէջ այնքան առաջ է գնացել, պատերազմական եռանդը այնքան վառվել է, որ նոյն իսկ իսկեւ լոյսները, լուսնական կառավարությունը, ինքը թագաւորը եթէ կանենալ էլ այլ ևս լեւ թաշուէ կարող չէ, ժողովուրդը խաղաղացնել կարող չէ. կամուրջը գինված լինելու այլ ևս միջոց չը կայ, եթէ դրանց ոյժ չը գործ դնուի:

Եւ քննող պէտք է Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղությունը ապահոված լինի, երբ անգլիական արտաքին գործերի նոր միևնույն, լոյս Բոսնիայի անգլիական լոյսների ժողովում լայնում է, որ Յունաստանը պէտք է պաշտպանել Յունաստանի դէմ և թէ Յունաստանի և Թիբեթի մէջ պատերազմ բացվելու դեպքում պատերազմը ընդհանուր եւրոպական պատերազմի կը փոխուի:

Այդ խոսքերից հաստատվում է այն ինչ որ վաղուց լայնի էր, այսինքն թէ եւրոպական մեծ պետությունների մէջ համաձայնություն չը կայ, Յունաստանը Թիբեթի դէմ պատերազմ սկսելով այդ անհամաձայնությունը հակառակությունը պիտի փոխուի, որի հետևանքն ընդհանուր պատերազմ է:

Ինչպէս երևում է ոչ ոք չէ ուզում որ պատերազմը ինքը սկսած լինի, այլ ամենքը ժամանակ են ուզում դատարկել և տեսնել թէ մէկ զէպքից ուրիշ ինչ լայնող զէպք է լուսանում, որպէս զի նրա համեմատ առաջ կամ լեւ գրանան: Բայց ի հարկէ դրուժնան ստեղծուելուց լեւոյ շատ անգամ այդ դրուժնան ստեղծողները գրանց գերին են գառնում և գրանց տակը ճնշվում:

Ս. Ս.

ՔՐՕՆԻԿՈՆ

ՋԱՆԳԱՅՈՒՐԻՑ. — Նորաշէն գիւղի մօտ պ. Ս. Եսկուրանը մի նոր պղնձանք է գտել, որից դուրս է գալիս առատ պողպատ: Այդ պողպատը հալելով ստացան շատ պատուական պղինձ, որը իւրաքանչիւր պողոտում 30 կոպեկ աւելի գնահատուեցաւ միւս տեղական պղինձներից:

ՆՈՅՆ ՏԵՂԻՑ. — Նաւու թիւրք գիւղում կատարուեցաւ հետեւալ կերպով նշանադրություն:

— Բարեկամ, ասաց կարող կերպով աղջկայ եղբայր (աղջիկը հայր չուներ), երկար խօսել ինչ հարկաւոր է. քեզանից շատ բան չեմ պահանջում, միայն տամ մանկեթ եւ ուղում քեզանից. տո՛ւր, քրոջս հետ ամուսնացիր: Նրա հետ ինչ էլ կը տամ՝ դա իմ մարդավարութիւնիցն է կախուած:

— Չանրմ, ետնի դրուստն ասեմ, ասաց նշանուող երիտասարդը, ես ընդամենը ձեռքս ունիմ միայն հինգ մանկեթ. առ էլ փողը, մնացած հինգ մանկեթի տեղն էլ ես ոչխար վերկալ: Ես թէ չէ մի ինչ աւանակ (ղօղոխ) ունիմ այն ստացիր:

— Ո՛չ, անկարելի է. ինձ հարկաւոր է տամ մանկեթ նաղ փող: Դրա համար եմ ուզում թէ չէ քոյրս դուրսն քո զլինի:

— Բայց ինչ անեմ ես, որ չունիմ:

— Ելլո՛ւ ծախիր ու դրսիր:

— Ո՛րտեղ ծախեմ, երբ այս րոպէին առնող չը կայ:

Շատ երկար խօսալուց յետոյ խեղճ աղջկայ րաղորդ որոնց ընկերներից մէկը և հինգ մանկեթով գնելով աւանակը գլուխ բերաւ նշանադրութիւնը:

Կարինէն թղթակցութիւն մը «Արևելք»-ի մէջ, կը ծանուցանէր թէ Ռուս-թուրք պատերազմի ժամանակ Ս. Եսկուր աղայի դուստրը ասկէ առաջ, ամուսնացրէ՛ր նոյն հիւպատոսարանի զեւանագետ Պ. Նիքոլա չէթլիբեկլիին՝ հետ հայ քահանայից ձեռք: Ռուսաց կառավարությունն անվանը համարելով ռուս անձի հայ եկեղեցւոյ ձեռք պատկը, չէթլիբեկլիին մահուանէ յետոյ անժառանգեց նրա կինը: (Հայրենիք):

ՍԱՐԴԱՍԻՇԻՑ պ. Ս. Տէր Սարգսնանց մեղ գործ է: «Նոր-Դար»-ի 16 համարում տպուած է այտուեղից հաղորդած մի այն անտիճանի ընդհանուր նկատողութիւն մեծ. Կար. Աղեք. Արզանգուլիանցի մասին, որ չը տալով զէպքին վայելուչ որոշ տեսիլներ ինքն անգամ սխալ է նշանակել մի յարգելի նաղվորիչ սովետների Արզանգուլիանցի նոյն իսկ պաշտօնի անունը, որ փոխանակ տանուտէր պիտի նշանակուէր: (Կարսի գաւառապետի օգնական): Որովհետեւ յիշեալ զէպքն արդէն երկրորդն է, երբ մի ծարրոյ պարտին անունը յիշվում է «Նոր-Դար»-ում, առանց որոշ գաղափար կազմելու հարկ է անպատճառ բացատրել այն չարժանիքին, որ իրաւացի պահանջ էր դառնել տեղւոյս հասարակութեան համար այնպէս թէ այնպէս խոտովանել հրապարակաւ որ յիշեալ մեծաւորը կարճ ժամանակում գրեւոր է նրա: Հասարակութեան սերը զէպքի իւր անձն: Անցեալ տարուայ սեպտեմբերի սկզբից պ. Ս. Ա. Արզանգուլիանցը կառավարում էր Կարս գաւառի Սողանլուխ մասը, որ պաշտօնով և բնակում է Սարիգամիլ: Պարտից առաջ տեղւոյս կշեռքն և լապտերներն առանց անդադար ծառայելուս յանձնուած էին այն ժամանակուայ տանուտէրին, որը բացի կշեռքի մեծ օգուց ըստաւում էր նաև հասարակութեան գումարից 50 ռ. միայն լապտեր-

ների համար: Բացի այս նոյն ժամանակ տանուտէրը ստանում էր ևս պարիսի «խախաթ» վճարն ամենայն բնուց կամ այլ ապրանքից, որ վաճառվում էր առանց քաշի: Այսպիսով տանուտէրը փոխանակ վերակացուի յիշեալ ճիւղերի բարեկարգութեան ինքն էր նրանցից անմիջապէս շահուողն: Նրանց տէրն. այս հանգամանքս ի հարկէ, գրկում էր յիշեալ ճիւղերն ամենայն հսկողութիւնից, որն պատճառ էր լինում մեծ անբաւականութեանց Պ. Ս. Արզանգուլիանցը լեւոյ վերջ տալ սրանց: Նա կշեռք անդադարութեամբ տունը կապաւաւակի բան 150 ռուբլով յօգուտ հասարակութեան: Կապաւաւ տունը և լապտերներն, իսկ «խախաթը» ողնչացրեց միանգամայն: Այսպիսով տանուտէրի կոչումը զրկուելով այս բոլոր օգուտներից հարկ էր, որ անցնէր մի այնպիսի անձի ձեռքն, որ ինքն ըստինքեան արդէն այնքան նիւթականապէս անկախ դրուժնան ունենար, որ պիտի իւր տանուտէրութիւնից պաշտօնից ոչ մի եկամեւով չը սպասելով արդարութեամբ հսկել կարողանար հասարակական գործերը: Գաղտնի քուէարկութեամբ մօտ 50 ընտրողաց այս կոչումն ստացաւ լիովին համապատասխան գործին պարսկար: Խառնակեանը, տեղւոյս ամենապատկուած վաճառականը Մեհրաբեկ: Արզանգուլիանցը առանձին հաղացողութեամբ կարգի բերուեցաւ քիչացած մի աղբիւր, որով բաւականին տներ մօտիկ ջուր ունեցան: Յարգելի պարոնը այնքան արծաթաբեր ժողովրդի մէջ սէր էր պիտի հասարակական գործերը՝ որ աղբիւրի ծախին իւր վերայ առաւ հանձնարարութեան անգամներից մինը՝ քարտաշ Արաֆօն Տրանդաֆիլով, որին և յայտնեցին իրենց հարակալութիւնը թէ մեծագոյն կառավարիչ Ս. Ա. Արզանգուլիանցն և թէ համարակցութիւնը Նախկին կառավարիչ լեւ յարգելի ռուսներն չունէր տեղւոյս գործազնդի հետ: Ս. Ա. Արզանգուլիանցն ուղղեց այս յարաբերութիւններն որոնք այնքան նշանակութիւն ունին հասարակութեան համար:

Թարիք իւր այս աւուր թուով գոհութեամբ կը հրատարակէ Մշակաւորութեան Գեր. Գրիգորիին եպիսկոպոսական իւր թիւները գրկած չը լապտերներն թարգմանութիւնը նոյն չը լապտերականով հայոց աղբիւր դարձաւ և անբով հաւատարմութիւնը յայտնելով առ մեծագոյն գաւառ Ռեւութեան կը հրաւիրէ մասնակցիլ ի նպատակ կայանական գործաց հետեւականութեան տնայն: Հանգամանիւթիւնը յաջողութեամբ պատկուել է 40,000 զրկէն աւելի հանգամանիւթած լինելով: (Հայրենիք):

ՇՈՒՆԻՍ. — Ինչպէս լսեցինք, Ղաւրաղի գիւղերից մէկում, մի քահանայ սպանել է մի երեխայի: Պատճառը, ինչպէս ասում են, այն է, որ այդ քահանայի որդին վերոյիշեալ երեխայի հետ խաղալիս է լինում և յանկարծ քահանայը արձակուելով ըստպանում է նրան: Քահանայն կսկիծից տանջուելով իրազարի պէս առնում է հրացան և զաշառմ սպանում է իւր որդուն անգողութիւնից, ամպնողին:

բան և մէկ պրիստաւ, շատ չի անցաւ ժողովրդի այդ կարիքն էլ լրացաւ, և բարեխնամ կառավարութեան կարգադրութեամբ նշանակուեցաւ և մի այլ հաշտարար դատաւոր և երեք այլ պրիստաւներ, որով և բաժանուեց Զանգեզուրը չորս մասերի (ուշաստկաների)։ Սրանից յետոյ բացուեցաւ Զանգեզուրում չորս հատ դատաւարական արքունական դպրոցներ, որոնք պահպանուեցին հաշտարար և հաշտարար դատաւորի անունով։

Զանգեզուրը առ հաւանական ընդհանրապէս ու բազմամարդ է, հողը բերրի, փոքր անտառներ, օդը մաքուր, կլիման բարեխառն, բնութիւնը գեղեցիկ։ Ուր նայում ես, աչքիդ դիպում են խիտ անտառներ, սարեր, անլեռքանքի լեռներ և մարդապետներ, որոնք միշտ քաջալով փախչում, առաջ են վազում ջրի վիճի առաւակներ, Մարդ տեսնելով այս ամենը, ցաւում է գեղապետ անտառների վերայ, որ չեն կարողանում օգտուել բնութեան այս առատ բարեքնքից։ Այստեղ մարդիկ առողջակամ են, զինաւթի, քաղ, երբ մտնում ես մի գիւղ, տեսնում ես ամեն մի երիտասարդի վերայ կապած դաշտն ու դաշտի իսկ գիւղից դուրս, ետքադ-անպարտէ կորած, Գլխաւորը հողագործութեան և այգեգործութեան մէջ ապրում են, ոչ օրինաւոր հող մշակելը գիտեն և ոչ էլ բաղ ու աղի չենել։ Մի քանի տարի սրանից առաջ, զրեթէ բաղ ու աղի չկար և կամ շատ քիչ կար, բայց վերջին տարիներում, այլ սեղիք գնացող ու դարձող երիտասարդների շնորհիւ, Զանգեզուրում քիչ քիչ սկսում են ապրել այգեգործութիւնը, որը դժբաղաբար անցնալ տարում կրկին վերացաւ, ակնյղի նոր օրէնքը այստեղ եւս գործիքներու պատճառով։ Այն գիւղացիներ, որոնք տարուայ ապրուստի մեծ մասը բաղելից էին ստանում, տեսնելով բաղերի անօգուտ լինելը, իրենք ձեռքի իրենց վաստակը փախչում-կորստեցին և տեղը կորել սերմիցն։ Որքան լաւ կլինէր, եթէ այս անգամ բարեխնամ կառավարութիւնը, որի սրտին մտնի է գիւղատնտեսութեան զարգացումը, Զանգեզուրը, ևս իմէրիկայի նման բացառութիւն կազմէր և առայժմ չգործադրէր այդտեղ ակցիոնի նոր օրէնքը։

Թէ բերքերի և թէ բուսականութեան առատութեան կողմից, էլ խօսք կայ։ Ամեն աստու ընդհանրէն այստեղ բուսումն է։ Օրինակ կայ այստեղ տանձ, խնձոր, կեռաս, դաճուկ, ալբուխարի (զանազան տեսակ), սիւկը-հիվէր, թուխ, չլոր, զկեռ, խաղող, ալբուխար, ընկուղ, ինչպէս և բուրդ, մետաքս, բամբակ, կանխի, բրինձ, քուն, ջուր, դաշտ, կտուր, սիւսեռ, նուր, բակլա, կիւլ, հլածուկ, սոր, ինչ ինչ, ջորէն, գրանի (զարնան ջորեան), զարդաւ (ցորեանի մի տեսակն է, որ խիտ մեծ-մեծ է լինում) զարի, հաճար, կորեկ, լորի, գետամաշ, եղիպատաքոն, գետախնձոր, սոխ, սիւսոր, վարունգ, կաղամբ, բոխի, տակ, պատիւրճան, պատիւր, վերջի երկուսի մշակութիւնը նոր է մտել այստեղ։

Զանգեզուրի բնակիչները մեծ մասը հայեր են, և իրենք էլ նոյն իսկ բուն տեղացի։ Կան միայն մի երկու գիւղ, որոնք Պարսկաստանի Ղարա-դաղից են գաղթած։ Այստեղ ամեն գիւղացի ունի իւր սեպակաւ հողը։

Ճանապարհորդ։

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Վ Ա Ն

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, «Temps»-ին յուն արի 28-ից գրում են Պիւրէից, թէ յունական զօրախմբի թիւը հետզհետէ աւելանում է նորակոչ զինուորներով։ Զօրախմբի մեծ մասը կազմում են կառնաւոր զինուորները, մեծ եռանկող գործը յառաջ է գնում և նաւաորմիդի վերայ։ Նաւերը և նրանց մէջ գլխաւորապէս զինուորները բոլորն էլ կարգի են դրուած։ Զինուորներում աշխատութիւնները եռանկող յառաջ են գնում որին հսկում է անձամբ ծովային միւսիսոր Բուրուխը։ Այս տեղ սպասում են ստանալու արտասահմանից զենքեր և այլ պատերազմական զորքիքներ և նիւթեր։ Յոյները համոզուած են, որ իրենց նաւատորմը, որը գտնվում է հնուաւ և անվերջ ծովապետներին ձեռքում, մեծ հաւանական է պատճառէ թրքական նաւատորմին։ Նրանք հաշիւում են տիրելու էգէեան ծովում ոչ թէ միայն գտնուած թրքապաշտան բոլոր կղզիները, այլ և կտրել բոլորովին նաւաւարկան և եւրոպական թիւրքիայի մէջ եղած յարաբերութիւնները։

ՊԱՐՍԱՍՏԱՆ, Գունավարի 13-ին թէհրանից եկաւ ինչպէս պարսկական մի գեներալ տեղական զօրք վերաբնակելու։ Նրան ուղեկցում էին Ռէշտի նահանգապետը և բազմաթիւ սովետաւոր, մէջ գտնվում էր և մի գահիճ (միւրկազարադ)։ Եկող գեներալը նախ և առաջ սկսեց վերաբնակել տեղական հետեակ զօրքը։ Այդ զօրքը հազած ունի սերթուկ, փայլուն կոճակներով, զինարի (փափախ), որի վերայ կապը բաժ կայ արեգական և առիւծի (չլրի-սուրբուդ) նշանը, որոնցից շատերը ունին ոտնաման, իսկ շատերը բոկոտն են։ «Kachik» լրագրի թղթակցի ասուածով, գեներալը վերաբնակութեան ժամանակ զինուորներին միայն հարցրեց, թէ ստանում են արդե՞ք նրանք իրենց սեփական իւր ժամանակին և զո՞հ են թէ ոչ։ Սրբոտացաւ բաւարար պատասխան, գեներալը հրամայեց արձակել զօրքը։ Գունավարի 17-ին գեներալը այցելեց և սկսեց վերաբնակել հեծելազօր գնդերը։ Սրանք զարգարուած էին աւելի չքեղ հագուստով, կրում էին Պիպօրի և Բերդանի հրացաններ և հեծածէին լաւ ձիեր, որոնցից շատերը արարական էին։ Ամբողջ զօրքը շարուած էր ծովի ափում։ Մինչև գեներալի գալը հեծելազօրները պարապած էին ձիարշաղի, որի ժամանակ երեք հողի վայր ընկան ձիուց, սակայն չը մնաստեցան, որովհետեւ տեղը աւազուտ էր և փափուկ, գեներալը գալուն պէս բազմեցաւ իւր համար պատրաստած գորգի վերայ, ունենալով ձեռին դալիան։ Գեներալը հեծելազօրներին էլ առաջարկեց նոյն հարցը, ինչ որ առաջարկեց հետեակ զօրքին և բաւարար պատասխան ստավալուց յետոյ, գնաց արքունիք։ Ամբողջ և վերջացաւ գեներալի վերաբնակութիւնը։

«Standard»-ին գրում են Աթենքից, թէ անգլիական զեւապանք լորդ-Բոքերիից հրահանգ ստացաւ, յայտնելու յունական կառավարութեանը, որ նրանք չը հաշուեն, թէ Անգլիան թիւրք-յունական պատերազմի վերաբերմամբ, փոխել է իւր քաղաքական նուիրումը և դիտաւորութիւնը։

«Pest Lloyd» լրագիրը խաղաղութեան բանակցութիւնների այդքան երկարաձգուելու պատճառը հետեակ կերպով է բացատրում։ Ներկայացուցիչները սկզբում ընենցին խաղաղութեան պայմանները առանձին առանձին յօդուածներով, անցնելով այդպէս հասարակ պայմաններից դէպի դժուար

և բարդ պայմաններ։ Բայց Սերբիայի ներկայացուցիչը յանկարծ պահանջեց, որ հակառակորդները ներկայացնեն նրան խաղաղութեան պայմանագրուած իրենց նախագիծը։ Մեղիդ-փաշան յայտնեց, որ ինքը նախագատրատուած չէ այդ պահանջների համար և թէ նրան հարկաւոր է դիմել Բ. Գրանը, որը հրահանգներ ստանալու Այդ հրահանգները արդէն ստացուած են և բանակցութիւնները այժմ անընդհատ շարունակվում են և յոյս կայ, որ մինչև ժամանակամիջոցը, այն է մինչև փետրվարի 17 կը վերջանան այդ բանակցութիւնները։

«Հատասի գործակալութիւնը» Կ. Պօլսից լուր է ստացել իւր թէ Բուսիան յայտնել է Բ. Գրանը, թէ նա պատրաստ է ընդունելու թիւրք-բոլղարական համաձայնութիւնը, եթէ միայն այդ համաձայնութեան միջոց կը հանուի այն կէտը, որով իշխան Ալեքսանդրը սուլթանին հաճութեամբ կարող է հիշատակուող յետոյ կրկին գեներալ նահանգապետ ընտրուի։ Արեւելեան-Բուլղարիայում և այն կէտը, որով կայացած է պատերազմական համաձայնութիւնը, թիւրքիայի և Բոլղարիայի մէջ, Գործակալութեան ասութեամբ կասկած չը կայ, որ ոչ մի տեսութիւն չի հակադրուել համաձայնութեան այդպիսի փոփոխութեանը և յոյս կայ, որ ինչ որ չուտ ժամանակում կը վրձնուի Սերբիայի և Բոլղարիայի մէջ կայանալի խաղաղութեան պայմանագրութեան վերաբերեալ հարցը։

Փետրվարի 10-ից (22) Վեննայից հեռագրում են «Pol. Corr» լրագրին հետեւեալը։ «Աթենքից հաղորդում են, թէ կարճ ժամանակում Գեղիանի միւսիսորները պաշտօնաթուղ կը լինին Գունական նաւատորմին, որը մինչև այժմ գտնվում էր Սալամինի ծովածոցում, գնաց դէպի Էլփէյա»։

Լոնդոնում անգործ բանուորները օգտին ժողոված գրաւազուրը հասնում է 400 հազար բուրլու, ի թիւս որոց գտնվում է և Վիկտորիա թագուհու նուիրած 5,000 բուրլոյ։ Ներկայումս Լոնդոնում գտնվում են մօտ 60 հազար անգործ բանուորներ, հաշուելով ընդ նմին նաև նրանց ընտանիքը։

Բիւրմինգհամում ամբողջ կամեցաւ յարձակուել կենդանական տոնավաճառանոցի վերայ և յափշտակութիւններ անել, սակայն ոտորկանութիւնը և զօրքը կարողացան այդ յարձակումը դնել առնելու և ցրելու։ Կամեցաւ վերականգնեցնելով կարգապահութիւնը։

Փետրվարի 8-ից (20) Աթենքից հեռագրում են, թէ բրիտանական ծովապետը, որը հրամանատար է նշանակուած եւրոպական բոլոր նաւաւորների վերայ, իւր կառավարութիւնից հրահանգ ստացաւ, որ ամենայն իշխանական նաւերի վերայ, և արգելք լինի ծովային ընդհարումներ։ Միւս պետութիւնների ծովապետներն էլ հրահանգ ստացան իրենց կառավարութիւններից գործել այնպէս, ինչպէս անգլիական ծովապետը։

Բերլինի լրագիրները հաւատացնում են, թէ լեհական ազնուականները վճռել են, ամեն ջանք գործ դնելու իշխան Բիւսարիկի պաշտիւնի դէմն առնելու, որը մտադիր է ոչնչացնելու Կերմանիայում լեհական ազգութիւնը։ Լեհացի ազնուականները կարողազորին բանի հիմնել, որ արգելք լինեն իշխան Բիւսարիկին արտոնելու Պօզնանից լեհացիներին, Բացի դրանից նրանք ցանկանում են ոչ թէ միայն իրենցից հողեր խլելու դէմ դնել, այլ մինչև անգամ ձեռք բերելու նոր հողային սեփականութիւններ, որ ստանալանք և աւելացնեն լեհական

ազգութիւնը Պրուսիայի արեւելեան նահանգներում։ Այս կռիւը ինչպէս երևում է շատ հետաքրքիր պիտի լինի։

Լէյստերում, ուրբաթ օրուայ անկարգութիւնների ժամանակ տասն երկու գործարաններ մնաց կրեցին ամբողջ յարձակումները, որը գրաւելով նրանց, սկսեց ջարդել բոլոր պատուհանները։ Չնայելով ոստիկանութեան և զօրքի ներկայութեանը, անկարգութիւնները շարունակուեցան մինչև երեկոյ։ Ոստիկանութիւնը չը կարողացաւ դէմ դնել ամբողջ կատաղի յարձակմանը, ուստի ստիպուեցաւ կրկնապատկել իւր ոյժը և պահանջեցին Մանչեստրից, Շեֆֆիլդից և այլ մասնակայ քաղաքներից օգնութիւն։ Անկարգութիւն անողներից շատերը կախաւորուեցան և յանձնուեցան դատաստանի։ Թէ ի՞նչ են այդ անկարգութիւնները անող և յափշտակութիւնները գործող անձինքը, յայտնի չէ, որովհետև իշխանութիւնը այդ բանը գաղտնի է պահում։ Անգործ մնացած բանուորները Զարբոյում, փետրվարի 13-ին մեծ ժողով կազմեցին, դարձեալ անկարգութիւններ անելու նպատակով։

«Times»-ի Կ. Պօլսի թղթակցը հաղորդում է, թէ թիւրքիան ունի Արեւելեան Բուլղարիայում 6 զօրաբաժին, որոնցից 2-ը գտնվում է Մուստաֆա-փաշայում, 2-ը — Ալբանիայում, մէկը Գեորգիաւստում և մէկը էլ Գունալիում։ Այս վեց զօրաբաժինը ամփոփում է իւր մէջ 96 վաշտ հետեակ զօրք, 24 գունդ, 18 վաշտ թնդանութեան զօրք, 72,000 հետեակներ, 3,000 հեծելազօրներ և 108 թնդանօթ, Այս զօրքը գտնվում է Թագիր-փաշայի հրամանատարութեան ներքոյ, որի գլխաւոր բանակը գտնվում է Ալբանիայում։ Յետ այնորիկ թիւրքիան Սերբիայի և Բոլղարիայի սահմանագլխներում ունի նոյնպէս 6 զօրաբաժին, որոնցից երեքը գտնվում են Սերբիայի սահմանագլխում և երեքը Բոլղարիայի Թեսալիայի և Էպիրի սահմանագլխներում գտնվում է Անմէլ Էլիւ-Էլիստոնի հրամանատարութեան ներքոյ, 9 զօրաբաժին։ Իսկ այսպէս եւրոպական թիւրքիայում թրքական զօրաց ընդհանուր գումարը հասնում է 21 զօրաբաժնի, այն է՝ 260,000 հոգու, բացի թնդանօթներից զօրքը, որոնցով ընդհանուր գումարը հասնում է 300,000-ի 500 թնդանօթի, Բացի սրանից Կ. Պօլսում գտնվում է 17,000 հոգի, կրէտէյում 10,000, Տրիպոլիում 16 հազար, Ասիայում և Արաբիայում 80,000 ընդամենը 123,000 հոգի։ Այս բաւական չէ, թրքական կառավարութիւնը հրամայել է կազմել ռէզիմները 68 նոր վաշտեր։

«Daily News» լրագիրը խօսելով յունական հարցի մասին, ասում է հետեւեալը։ «Բրիտանական միւսիսորութիւնը վճռեց, թէ անկարելի է թող տալ որ Գունաստանի և Թիւրքիայի մէջ պատերազմ լինի»։

Բէլգրադից ստացած վերջին լուրերը հաղորդում են, թէ պետութիւններ ներկայացուցիչները նորից պահանջեցին, որ շուտ կայանայ խաղաղութիւնը։ Պարաշանները պատասխանեց, թէ Սերբիան ինքն էլ ուրախութեամբ ցանկանում է որ որքան կարելի է շուտ վերջանայ խաղաղութեան պայմանագրութիւնը, իսկ եթէ նա այսքան յետաձգվում է, պատճառը Բոլղարիան է։

Անգլիական լրագիրները ասութեամբ, Ղարադաղից բաց նամակով դիմել է իրաւագրական կալուածատէր Լորդ Վիսին, որով խնդրում է իրաւագրայի

գործերի դրութեանը ծանօթ և տեղեակ անձինքներից ու հիմնարկութիւններից, հարցրել նրան իրաւագրական ժողովրդի ցանկութեան և կարիքների մասին հանգամանօրէն և հաստատ տեղեկութիւններ, որոնք միջոց կտան կառավարութեանը հնչուած համար և շուտով վերջ տալ իրաւագրական հարցի վճռին։

Դիպլոմատիկական շրջաններում հաւատացնում են, թէ թիւրքիան մօտ օրերում կը ներկայացնէ մեծ պետութիւններին Բոլղարիայի հետ համաձայնութիւն, կայանալու մասին մի նոր նախագիծ, որը համաձայն Ռուսիայի ցանկութեան փոփոխութեան է, Բ. Գունալի նախագիծ, մէջ խոստանում է գիւղացիներ անել Բոլղարիային, ինչպէս իրենց զինուորն արիւր Բոգոպի մահմադական զիւղերը, որոնց նաւագլխաւորութեան մեծ նշանակութիւն է տալիս։

ՔԱՌՆԼՈՒՐԵՐ

Լուրագր Միշէլ — Ֆրանսիական մամուլը շատ է զբաղուած այս կնոջով։ Ինչպէս յայտնի է մօտ օրերում նրան ազատեցին բանտից, բայց նա չէր կամենում դուրս գալ այնտեղից, սակայն ստիպուեցան ոյժով հանել նրան բանտից։ Այժմ մի ֆրանսիական լրագիր տպել է նրա մասին հետեւեալ երգիծաբանութիւնը։ Սկսեալ այն ժամանակից, երբ Լուրագր Միշէլին ազատեցին բանտից, այնուհետև նրա միակ ցանկութիւնը եղաւ այն, որ նորից գնաց բանտ, Նա մի հրովարտակ հրատարակեց, որի մէջ յայտնեց, թէ նա սկզբից կամենում է վերանորոգիչներին, երբ ամբողջ մարդկութիւնը կ'ազատուի չղթայից, այն ժամանակ նա կը դնէ իւր վերայ չղթաներ, և այսպէս առաջին անգամ դուրս գալով տանից, նա դիցի իւր տոպակներ մէջ մի կտոր հաց և մի գիւլիկ թափանակ, որ նրանցով արէ ժողովրդի քրտինքը, Նա առաջին անգամ այցելեց Անրի Բօֆօրին, որը պապաւարտ է ձախակողմեան կուսակցութեան և այդ միջոցին անխնայ աշխատում ու գրում էր Լուրագր հանեց առաջին թափանակը, որ սրբէ այդ երեւելի մարդու ձախատի քրտինքը։ «Նորայր» ասաց նա, ինչու ես աշխատում, քանի որ ոչինչ գործելու աւելի հաճելի է»։

«Pardon, սիրելի Լուրագր, պատասխանեց Բօֆօրը, դու տեսնում ես, որ ես հասել եմ արդէն աշխատութեան կէսին, ինձ հարկաւոր է գրել «Gil-Blas»-ին քրօնիկն և «Intransigent»-ին առաջնորդող բացի դրանից, ես կամենում եմ մի գրութիւն ևս գրել ժողովին։ Երեկոյեան ես պիտի գնամ Գրուօ հիւրանոցը, այնտեղ Տրուլիեր գնելու համար, որովհետև իմ ժողովածուն դուռ եւս թիւի է։ Մենք միայն ժամանակ կը խօսենք միմեանց հետ։ Դու լաւ գիտես, որ ամենքն էլ կամենում են ապրելու Լուրագր տունը նրան մի կտոր հաց։ «Mersi, ասաց Բօֆօրը, ես այսօր նախաճաշելու եմ Բրէքանտի մօտ, ինձ հրաւիրել են և ամօթէ՛ ասանց անորժակի գնալ այնտեղ, Դու լաւ կ'անէիր փոքր ինչ զբաղուելի և զբօսելի։ Ա՛ռ այս 25 ֆրանկի տոմսը և տար Բօնօլիդի դրաստենակը, առ նա և այս Ալկազարի օթեակը, ուր երեկոյի Գրիլ-Դէլուս այնպէս հիանալի պարում է կ'աշ կ'աշ (անվայել պար)։ Լուրագր Միշէլը մի խոր հոգեւ հանեց ու հեռացաւ Բօֆօրից։ Այստեղից Լուրագր գնաց Բօնօլիդի դրաստենակը, ուր ծառայողները պատաւաւոր կերպով ընդունեցին այս յայտնի կնոջը և յայտնեցին, թէ այդ տոմսի վճարը պիտի տայ ինքը Բօնօլիդը։ Երեւելի քաղաքացուհին տեսաւ թէ ինչպէս բանկիրը ընդունելով հե-

